

Metges humanistes: més que una professió

Â REPORTATGE.Â El 2014 Manresa ha celebrat el centenari del naixement del metge Selga i commemora els deu anys de la mort del farmacÃ“utic Ramon Cornet. Per aixÃ² hem entrevistat quatre metges que van conÃ“ixer de prop el pediatre manresÃ , i com ell han exercit la medicina posant humanitat i ull clÃ“nic allÃ on mancaven recursos de tota mena.Â

Els metges que hem entrevistat, Josep Corrons, Ricard Cots, Carles Llussà i Francesc Sant, senten una profunda vocació de servei, que els ha dut també a participar activament en iniciatives assistencials, educatives, culturals i polítiques a Manresa, durant els anys dictadura i la transició democràtica. Era també el temps del *fer país*, amb què l'expresident Jordi Pujol anomenava un seguit d'activitats sota l'ombra del franquisme per recuperar el sentiment identitari nacional i reconstruir Catalunya, com el moviment Cristians Catalans, que el 1974 va desembocar en la fundació de Convergència Democràtica de Catalunya. Aquest discurs polític va impregnar el catalanisme d'aquests metges.

D'altra banda, tal com afirma el doctor Lluís Guerrero, director de l'Arxiu Històric de Ciències de la Salut Simeó Selga, "fent de metge es fa un servei a les persones que porta a implicar-se socialment a fons". En aquesta vocació altruista que els fa anar més enllà de la professió per intentar resoldre la problemàtica social dels pacients i les mancances assistencials, hi podem reconèixer la tasca dels doctors Selga, Llatjós, Corrons, Llussà i altres. Aquesta generació de metges manresans és testimoni de les tertúlies del Gremi de Sant Lluc, un referent de la resistència cultural contra la dictadura nascut als anys 40 a la penya del cafè de Sant Domènec, que primer aglutinava metges com Selga, Puig, Llatjós, Casanovas, Llussà, March, Peña, i després també artistes com Vilanova i Vila-Closes, entre d'altres. Més endavant, van ser testimonis, i fins i tot actors, de la polèmica fusió hospitalària a Manresa durant els anys 80 i 90. Però per damunt de tot, van ser metges. Ara, retirats de la professió, es mostren respectuosos, però també un punt crítics, amb la pràctica mèdica actual.

Josep Corrons Espinal, cardiòleg

"La medicina s'ha anat deshumanitzant"

Va estudiar Medicina per consell de la seva mare, però matisa que l'actitud de servei l'havia tingut sempre. "Després vaig tenir la sort que la meva professió fos la meva vocació. L'activitat del metge ha d'estar marcada per la voluntat d'ajudar i la compassió, sense oblidar que el primer ajut és estar al dia en els coneixements científics". De ben segur que aquests principis van moure el doctor Corrons a impulsar diferents iniciatives assistencials manresanes al llarg de la vida, com Ampans o la Unitat Coronària. Als 86 anys, encara s'apassiona parlant de la creació, el 1974, del centre especialitzat a atendre els malalts del cor, que en la seva consolidació va arribar "al nivell màxim d'atenció mèdica i sanitària en aquell moment". Corrons va ser el director mèdic de la Unitat, però insisteix que "no va ser obra meva, òbviament. Va tirar endavant per totes les persones que hi van treballar. A més, vaig tenir la sort de tenir uns companys molt bons. Sense el doctor Badal tampoc no hauria estat possible". La manca de recursos de l'època els va fer plantejar la necessitat de crear un centre de reanimació de malalts cardíacs "que a més fos assequible a tothom, i a Manresa mateix. Aquests pacients han de ser atesos ràpidament, els minuts compten molt. Llavors els hospitals no estaven preparats per recuperar l'aturada cardíaca, i la Unitat va ser un mitjà per evitar la mort sobtada. Després va evolucionar d'acord amb els avenços tecnològics i científics". Per al doctor Corrons, un altre fet positiu de la Coronària és que "va coordinar-se amb el servei de medicina interna del doctor Vendrell a l'hospital de Sant Andreu. Va ser un pacte avançat per l'època". Per tot plegat, al doctor Corrons li pesa que als anys 90 no es defensés la

continuitat del centre, fet que atribueix "a un defecte de la medicina actual, molt centralitzada, on el que mana és el gerent. No tinc res en contra d'ells, però crec que són els metges els qui haurien de prendre les decisions mèdiques".

Fotografies: Sílvia Berengueras

Josep Corrons també va intervenir en la fundació d'altres institucions manresanes relacionades directament o indirecta amb l'atenció sanitària. Va ser el secretari de la junta fundadora de l'escola d'ATS Farreras Valentí. Corrons explica que "a primers anys 70 als centres sanitaris de Manresa faltaven infermeres i formació d'aquesta mena". Creu que l'escola va ser una bona pensada, "perquè l'ensenyament era a càrrec de metges de tots els centres sanitaris de la ciutat, de manera quasi voluntària". A la mateixa època, la seva esposa Anna M. Perramon formava part de la junta de dames benefactora d'Ampans, el nucli de la qual van ser "pares emprenedors que lluitaven per una atenció i una inserció digna dels seus fills discapacitats". Després de ser-ne president durant 8 anys, ara és patró vitalici de l'entitat. Recordant els primers temps d'Ampans no pot descuidar-se l'Encarnació Camps, "que vaig anar a buscar perquè fos de la junta. Ella va organitzar les primeres colònies i va intervenir en l'obertura dels pisos tutelats. Era la infermera del doctor Selga, un home excepcional; tots dos feien molt bon equip. D'ells es podria dir que eren dos *pre-ampans*". Corrons va compartir amb Selga moltes estones de tertúlia del Gremi de Sant Lluç. El cardiòleg s'hi estava "fins a les 12 de la nit. M'ho passava molt bé. Després me n'anava a fer de metge d'urgències per tot Manresa". Recorda el gremi com un grup de demòcrates en temps de dictadura, i assegura que van influir en la seva formació personal, en una època d'efervescent tertúlies a la ciutat: "N'hi havia una a l'Ateneu, una altra al començament de la ctra. de Santpedor i la del Gremi, al cafè de l'hotel Sant Domènec".

El doctor Corrons també va compartir amb el metge Selga una militància activa en el si de Convergència i Unió. Amic personal de Jordi Pujol, es mostra dolgut respecte al cas de corrupció i frau que envolta la família de l'expresident: "Quan vaig saber-ho vaig tenir un dels disgustos més grans a la meua vida. No hi comptava. Tinc la tristesa pel que ha fet malament, però també l'orgull d'haver estat un dels seus seguidors políticament. Valoro molt com ha considerat al llarg dels anys les relacions Catalunya-Espanya".

Sobre els metges d'abans el doctor Corrons afirma que "tenien una altra mentalitat. Ara són altres temps i la medicina és eficaç. Quan jo vaig començar el 1953, no ho era ni de bon tros, però a mesura que ha millorat la tècnica, la medicina també s'ha anat deshumanitzant, quan el dany moral de la persona no es pot obviar". De la medicina actual reconeix altres avantatges, com la participació del pacient en la presa de decisions: "Ara un malalt sap tot el que té, se li diuen totes les possibilitats de tractament, mentre que als anys 50, a una persona que tenia un càncer no se li deia tota la veritat, per no impressionar-lo". No obstant això, creu que ara falta temps per asseure's amb el pacient i explicar-ho amb calma, com també que "s'ha perdut una mica l'interrogatori, essencial en medicina. Si fas un interrogatori a consciència l'exploració que facis després et donarà poca cosa més". Per això reivindica tornar als orígens i "recuperar la relació metge-pacient, que requereix temps".

Ricard Cots Parcerisa, reumatòleg

"He estat feliç visitant malalts"

A la facultat va descobrir el que més li agradava de la medicina: "Diagnosticar, aprofundir en l'interrogatori, l'exploració al pacient i descartar hipòtesis, però tampoc ningú t'ensenyava a fer-ho". Calia molta pràctica i aprendre dels errors, afortunadament sense conseqüències greus: "Una vegada discutíem que un pacient potser tenia sífilis, perquè la nineta d'un ull no es dilatava. Al final l'home ens va dir: "Oigan, este ojo es de cristal". Al cap del temps Ricard Cots recorda amb simpatia aquestes "coses d'aprenent", que li passaven quan era voluntari al dispensari parroquial del barri del Bon Pastor de Barcelona, amb companys de 5è de medicina de la Universitat de Barcelona. El 1955 ja era reumatòleg i metge de guàrdia a l'hospital Mare de Déu de l'Esperança. A

més, ho compaginava amb una consulta privada al barri de la Verneda: "Amb uns companys de l'hospital hi anàvem dia i nit, per torns, i ateníem gent obrera, immigrada. No tenien ningú que els atengués". El dèficit assistencial encara era més greu als pobles, com a Rodonyà (Alt Camp), un poble de 500 habitants, on el doctor Cots va guanyar una plaça d'APD (Assistència Pública Domiciliària): "Guanyava 5.000 pessetes al mes i no en tenia prou per casar-me". Més endavant, el 1964, ja casat amb Teresa Just, va obtenir plaça a Avinyó: "Havies d'estar per tot, i a qualsevol hora. Vaig assistir un parell de parts, portava els pacients a Manresa amb el meu cotxe, però la feina m'agradava molt".

En la *trinxera* de metge de capçalera als anys 60 Cots va trobar gent "mèdicament abandonada. La Seguretat Social cobria les medecines més barates, i perquè assumís alguns antibiòtics calia l'autorització de l'inspector, que trigava dies. Hi havia pacients de tifus que morien esperant-la". Una altre costum de l'època era la *conducta*: "Cada família pagava al metge del poble un tant al mes i llavors passaves a visitar-los de franc. Molta gent no tenia dret a assistència per la Seguretat Social i així tenia una cobertura sanitària". Cots també tenia consulta privada de reumatòleg a Manresa des de 1960, on era corrent que els especialistes es consultessin entre ells, directament, i si calia es derivaven els pacients. Era l'anomenada consulta mèdica: "Tu mateix buscaves una segona opinió en cas de malalts greus que no podien esperar en el diagnòstic".

El 1972 Ricard Cots entra a l'equip mèdic de l'hospital de Sant Joan de Déu. Hi va treballar colze a colze amb el doctor Selga. Del pediatre afirma que "era un sant, una persona honesta, un punt candorosa. Va dedicar tota la vida als altres, a la ciutat, als costums tradicionals, la història... I també era un bon amic". Durant anys ambdós van ser els responsables mèdics de Sant Joan de Déu; com a subdirector del centre, el doctor Cots va assumir les responsabilitats del càrrec, encara que li agradava molt més ser metge i fer diagnòstics: "Jo era feliç visitant malalts. El més satisfactori era resoldre casos complicats. Ara s'afinen molts més diagnòstics, es diagnostiquen càncers incipients, però es fan moltes proves inútils. En segons quins casos només explorant o preguntant ja n'hi hauria prou. De tota manera, entenc que tot això passa per un excés de feina; també influeix molt la por a la denúncia".

A banda de la seva dedicació professional, el doctor Cots ha participat en la fundació de l'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut del Col·legi de Metges, de nou al costat del doctor Selga, en la primera junta on també hi havia els metges Aranalde, Rotllan i Guerrero, i el farmacèutic Cornet, perquè "em venia de gust recollir el treball i les biblioteques de metges manresans. Després aquesta idea es va ampliar al Bages i a tot Catalunya". I malgrat que no li agrada ocupar càrrecs, també va ser president de la junta comarcal del col·legi durant 6 anys, en què va fer de mediador per aconseguir una distribució racional de serveis entre els diferents centres assistencials de Manresa als anys 80: "Ens vam reunir amb responsables de la Clínica, del Centre Hospitalari, de l'hospital de Sant Joan de Déu; amb l'Ajuntament. Va ser impossible". Vinculat a Convergència des de la clandestinitat, es mostra bastant actiu als primes anys del partit. Coneix personalment Jordi Pujol des de la joventut, "una persona magnífica. Ens feia uns discursos morals, i també sobre pàtria i religió, sota el lema de *fer país*, a la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat. Era taxatiu, complia amb el que deia; això li donava una superioritat moral". Ara, retirat de la vida activa, dedicat a la família i fent balanç als 83 anys, reconeix que malgrat els maldecaps passats, "si tornés a néixer tornaria a fer bastant el que he fet".

Carles Llussà i Ruiz, psiquiatre

"Estem fent una medicina de país ric i no ho som"

Quan va acabar el batxillerat va anar a veure el metge Selga, "que tot just havia acabat la carrera, perquè m'orientés", i es va decantar per la Medicina. Altres referents van ser el metge

Miquel, gendre del doctor Oleguer Miró, que era el metge de casa. També recordo el doctor Planas". Un cop a la facultat de Medicina de l'hospital Clínic s'interessa per la psicoanàlisi, quan Freud era "totalment vetat en l'època del nacionalcatolicisme, perquè era jueu i es considerava que atacava les arrels dels cristianisme". A la Universitat també va covar un catalanisme pregon; llegia llibres sobre la Mancomunitat i s'impregnava de l'esperit de la fundació Bernat Metge: "Eren temps de molta injustícia social, de persecució de la llengua i de la cultura catalana". Per això el 1953 va fundar, "amb una colla d'amics" que formaven l'Associació d'Exalumnes de l'Institut d'Esenyament Mitjà (l'actual Lluís de Peguera), la revista manresana *Bages*, i el 1957 s'introdueix en política, concretament a Cristians Catalans, el moviment clandestí liderat per Jordi Pujol. També era assidu a les tertúlies del Gremi de Sant Lluç, al cafè de Sant Domènec.

Al cap dels anys, Carles Llussà reconeix en si mateix un sentiment de la justícia que el va fer participar en aquestes i altres iniciatives, com l'escola de Formació Social Torras i Bages: "Em semblava injust que les dones no poguessin continuar els estudis. Moltes col·laboraven en institucions eclesiàstiques, però algunes no s'hi sentien prou realitzades". Amb la creació de l'escola, el 1959, "es pretenia que les noies accedissin a estudis superiors que anaven més enllà dels que Manresa ofería en aquell moment, i a més donar resposta a la problemàtica social de la ciutat amb la professionalització dels serveis socials". L'escola depenia del Bisbat de Vic -"en aquella època ens aixoplugàvem en l'Església o no fèiem res"- i el doctor Llussà hi va fer classes de psicologia. Com no podia ser d'una altra manera, hi va fer conèixer les tendències de la psicoanàlisi. En canvi, li va resultar més difícil aplicar-la a la consulta externa de la Seguretat Social, "per manca de temps de dedicació al pacient".

En aquell temps, el psiquiatre explica que "la pràctica de la psiquiatria i de la neurologia anaven juntes. La Seguretat Social les recollia sota el nom de neuropsiquiatria". Va obtenir la primera plaça al Bages d'aquesta especialitat i va veure evolucionar les seves possibilitats terapèutiques: l'aparició dels psicofàrmacs, "una eina bàsica per curar o atenuar malalts psicòtics i reduir les teràpies agressives. També van ajudar que els malalts es curessin a casa sense necessitat d'ingrés en una institució". Subratlla un altre avenç: "Cap als anys 60 la societat va començar a perdre la por al psiquiatre i els pacients es van atrevir a manifestar les seves angoixes". Respecte a la demanda dels pacients, recorda que més endavant, "amb la crisi dels anys 70 i següents es va produir una inflació de peticions de servei a la Seguretat Social per problemes laborals i familiars". A banda de la consulta pública i privada, Carles Llussà va ser cap del Servei de Psicologia i Psiquiatria infantil de l'hospital de Sant Joan de Déu, des del 1962 fins al 1988, "on aprofundíem en les causes psíquiques del trastorn i s'intentava una psicoteràpia".

Com el seus companys, Llussà reconeix els avenços tecnològics i científics de la medicina: "Els professionals estan ben preparats i intenten fer bé la seva tasca, però no s'enraona prou amb el malalt darrere de la seguretat que els dona la tècnica". Respecte a la sanitat actual afirma que "ara tenim un conflicte assistencial. Estem fent una medicina de país ric i no ho som. Les retallades són fruit d'un pragmatisme amb criteris d'immediatesa". Tampoc no està d'acord amb la privatització de serveis, sinó que vol una medicina pública sostenible. No obstant això, reconeix que al mateix temps "les despeses en sanitat han augmentat en progressió geomètrica". Precisament per racionalitzar despeses en aquest àmbit, va intervenir en les negociacions amb la Generalitat als anys 90 sobre la problemàtica entorn de la fusió hospitalària: "La primera fase, amb la creació de l'Hospital General, va ser un fracàs. Hi havia els interessos de diferents parts: l'Ajuntament, els centres hospitalaris, sindicats, associacions de veïns... i es va fer una mesa de discussió. El delegat del departament de Sanitat es reunia amb els interessats i després donava comptes al grup de metges que formàvem Corrons, Tuneu, Llatjós, Selga i jo mateix. Proposàvem fusionar serveis, no centres".

Des dels temps de Cristians Catalans el doctor Llussà ha continuat activament en la política fins al

1984, després d'haver estat testimoni de la transició política, des dels nivells directius de Convergència Democràtica de Catalunya. D'aquest període destaca un desconcert amb el funcionament del partit: "En les eleccions generals de 1977, com a president del comitè executiu comarcal, era responsable d'organitzar la campanya i vaig preferir mantenir-me al marge del finançament. Més endavant, cap a la 3a legislatura del govern de CiU, es van plantejar uns problemes que van afectar la ciutat de Manresa. La resposta del president Pujol va ser: "No tot es resol com un voldria". Per tot plegat i per relleu generacional, ara, als 88 anys, és militant de base. Dolgut amb el cas Pujol, admet que "els líders cometem errors". Sens dubte la psiquiatria ha ajudat el doctor Llussà a comprendre la naturalesa humana, "que és feble i imperfecta. De persones angelicals no n'hi ha gaires". No obstant això, creu que pel que fa a l'expresident "s'ha de reconèixer la seva obra. Pujol va bastir estructures d'autogovern que han prevalgut en els darrers 25 anys".

Francesc Sant Figueras, traumatòleg

"El malalt era teu des que el rebies fins que el donaves d'alta"

Se li desvetlla la vocació per la medicina als 8 anys, en plena postguerra, quan va estar sis mesos malalt a Lleida: "Estar a punt de morir em va fer veure la importància de salvar vides", afirma. Allà el va atendre Vicente Ferrándiz, cirurgià republicà "desterrat pel règim franquista, molt competent. Havia estat adjunt al govern de Negrín". Aquest episodi de vida també ha fet que al cap dels anys el doctor Sant hagi indagat pel seu compte en la medicina de la guerra civil; sobretot s'ha interessat sobre els hospitals a la rereguarda de l'exèrcit republicà en el seu desplegament per Catalunya. Dels anys de la postguerra recorda també l'agudesesa intel·lectual dels metges i artistes del Gremi de Sant Lluç: "Quan era estudiant anava a les tertúlies de Sant Domènec. Va ser una experiència vital de manresanisme pur, molt enriquidora".

Sens dubte, l'esperit autodidacte de Francesc Sant l'ha ajudat en l'exercici de la seva professió, traumatòleg per la Universitat de Barcelona. Va aprendre l'especialitat al costat dels cirurgians Piulachs i Domènech Alsina: "Com a aprenent clínic seguies un circuit, primer anestesiant malalts, fent servir èter i altres substàncies que no tenen res a veure amb les d'ara. I després al costat dels cirurgians. Abans l'especialitat pertanyia a ells". Acabada la carrera, Sant entra a l'equip del doctor Tuneu el 1960, al seu dispensari d'accidents de treball al carrer de la Canal. Explica que assumien el 80% d'accidents laborals de la Catalunya Central: Manresa, Bages, Martorell, Balaguer, fins i tot Lleida. "Visitàvem molts treballadors dels sectors tèxtil i de la mineria, amb sinistralitat molt alta. Cap al 1962-63 el dispensari atenia uns 450 accidentats al mes; treballàvem de 14 a 16 hores diàries. No hi havia servei d'urgències; per als accidentats de nit ens cridaven al doctor Llorens o a mi des de la Clínica o l'hospital de Sant Andreu. Havíem d'estar preparats per traumatismes de tota mena".

Malgrat que queden lluny, Sant recorda amb precisió el treball contra rellotge i els recursos assistencials precaris: "Treballàvem amb raigs X i ull clínic, sense servei de reanimació. Tampoc hi havia anestesistes; l'anestèsia l'administraven les monges, que déu n'hi do del que feien pels recursos que hi havia. Però també el malalt era teu des que el rebies fins que el donaves d'alta. Implicava molta més responsabilitat, però entre el malalt i el metge s'establí una relació estreta i fins i tot afectuosa, que portava a tractar diferents generacions d'una família. També teníem molta llibertat d'acció. Si ara féssim el que fèiem entrariem en causa judicial".

Però el moment àlgid de la seva carrera esdevé al Centre Hospitalari, inaugurat el 1971. Sant n'explica els orígens: "A finals dels 60, mancaven ja quiròfans i llits per atendre l'alta sinistralitat, per això Tuneu, que tenia una gran visió estratègica, va veure la necessitat de construir un centre monogràfic de traumatologia. La primera idea va ser que depengués de la Clínica de Sant Josep.

Les monges Hijas de San José, propietàries de la Clínica, tenien un terreny a tocar, on fins i tot hi havíem anat a prendre mides per encabir-hi quiròfans i despatxos. Vaig negociar-ne la compra personalment amb la superiora general, però les monges no van vendre". Aquest fet va comportar l'entrada de Mútua Manresana en el projecte i la compra del terreny a l'actual avinguda de les Bases. Per a Sant va ser una llàstima que després "el centre monogràfic no pogués sobreviure i que es convertís en una policlínica arran del concert amb la Seguretat Social". També li va saber greu que cada centre sanitari manresà "anés a la seva". Va intervenir en l'intent fallit de reorganització de serveis després de la creació de l'Hospital General: "Hi havia una despesa excessiva, però no va haver-hi acord per distribuir especialitats per centres. Ara la fusió ha donat pas a un hospital monstruós i caríssim".

Francesc Sant guarda un record entranyable dels anys com a metge d'empresa de la Companyia Anònima Manresana d'Electricitat (CAME). "M'ho vaig passar molt bé instruint fins a 150 socorristes de la plantilla de treballadors. Amb el pintor Vila-Closes, el fuster Bover i el mecànic Macià vam fabricar un maniquí per als cursos de primers auxilis, el primer que es va fer a Espanya". La fusió posterior de l'empresa manresana amb Fecsa va posar fi als cursos de socorrisme i "limitava la meva feina a fer informes i revisions, i ja no em va interessar. A la vida he procurat gaudir del que he fet". Afeccionat a l'esport, va ser també metge del Centre d'Esports Manresa. Als 79 anys admet que encara en seria, "però no pot ser", diu. En canvi, llegeix i escriu molt: ha recollit les seves vivències en una història de la traumatologia que de moment no publicarà.

Ramon N. Cornet

Un farmacèutic humanista

El 16 d'octubre es van complir deu anys de la mort del farmacèutic i humanista Ramon N. Cornet i Arboix. L'Arxiu de Ciències de la Salut, el Centre d'Estudis del Bages i Dovella tenen previst organitzar uns actes a partir del mes de desembre per tal de recordar-lo. L'ACS pensa organitzar un cicle de conferències amb la intenció de publicar-les posteriorment, i estudia publicar la seva tesi doctoral en Història sobre *Apotecaris a la Manresa del segle XIV*.

Nascut al carrer Sobrerroca de Manresa, el 13 d'octubre de 1925, el 1957 es llicencia en Ciències Químiques per la Universitat de Saragossa. Es dedica uns anys a l'ensenyament fins arribar a la seva etapa de farmacèutic que va del 1980 al 1991. Durant la carrera havia fet pràctiques en laboratoris com Artigalàs o el Centre Hospitalari i com a dependent a la farmàcia Pradell del carrer Mossèn Serapi Farré. L'endemà d'acabar la carrera compra la farmàcia Buxó, que es converteix en farmàcia Cornet, a la carretera de Santpedor, on exerceix de farmacèutic durant 11 anys fent preparats de laboratori (fórmules magistrals), aprofitant els seus coneixements de química. El seu esperit romàntic li feia tenir un concepte de la professió que remetia al de l'antic apotecari, que participava en el procés d'elaboració dels específics, fet que podia reviure en l'elaboració de fórmules magistrals, que a ell li agradava fer, per tenir un tracte més proper amb el pacient.

Com a delegat del Col·legi de Farmacèutics té discrepàncies insalvables amb companys de professió, "malauradament amb persones amb qui al llarg dels anys havia mantingut una vinculació estreta, una relació d'amistat i professional", tal com assenyala el seu fill Ramon. En una carta a un antic company de la Facultat de Ciències Químiques de Saragossa li explica que "els criticava per ser uns botiguers i un col·lectiu molt materialista que només sabien parlar de tants per cent". També li diu que per fer-lo callar li donaven càrrecs importants, però igualment els criticava. El farmacèutic Josep Trapé, que també es va llicenciar el 1980, el recorda com "un bon company de feina", que ja havia estat professor seu de química i matemàtiques a l'Acadèmia Catalunya.

També fou perit i president de la delegació del Bages del Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona. Maurici Julià, que treballava amb ell d'auxiliar a la farmàcia, afirma que "el tracte amb els empleats va ser excel·lent. Fins i tot després de retirar-se, als 65 anys i fins al darrer any de la seva vida, pels volts de Nadal ens portava un present". Recorda també que "era amic dels seus amics: cada dia al migdia anava al Club de Tennis, on es trobava amb Rosal, Fernández Alamillo, López de Hierro, Borderias, Tachó, Morales, i sobretot, Josep M Hernández Soler, amb qui eren íntims amics des de feia molts anys".

Com a historiador de les farmàcies locals comença l'estudi l'any 1980 en forma de tesi de llicenciatura dels *Anuncis de farmàcia a la premsa manresana del segle XIX*, que es converteix en la primera tesi en català a la Facultat de Farmàcia. El 1981, precedint l'acte d'homenatge al farmacèutic Francesc Casanovas i Prat pels seus 50 anys de professió, presentat per la doctora Anna M. Carmona i Cornet, pronuncià la conferència sobre Propaganda Farmacèutica a la premsa manresana del segle XIX, a la delegació del Col·legi de Farmacèutics. El 1983 obté la Beca d'Investigació atorgada per Caixa de Manresa que li serveix per fer la tesi doctoral dirigida per la doctora Carmona, sobre *Farmàcies i farmacèutics del segle XIX a Manresa*, publicada per l'entitat bancària l'any 1987 la primera part: *Els antic apotecaris* i el 1988, la segona: *Els moderns farmacèutics*.

Del 1980 al 1992 va ser tresorer del Centre d'Estudis del Bages. Fa conferències com la del 1985 sobre la Història de la Farmàcia a Manresa, a la sala d'actes del Montepio de Conductors, i publica articles a la Miscel·lània d'Estudis Bagencs i a la revista *Dovella*. El juny de 1986, el Centre, a instàncies seves, proposa la dedicació d'un carrer del barri Antic al farmacèutic Valentí Vallcendrera i Pons, alcalde de Manresa durant el trienni liberal (1820-1823), que evità la propagació de la febre groga. Els dies 8, 9 i 10 de juny de 1990 participa en el sisè Congrés de la Història de la Medicina Catalana, on presenta una ponència sobre l'arribada del primer Esteve a Manresa l'any 1787. A Gimbernat, Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència, publica l'article *Apotecaris a l'Hospital de Sant Andreu. Algunes nissagues d'apotecaris manresans dels segles XVII-XVIII. Epidèmies, salut pública i l'estat de la ciutat de Manresa, 1720-1786*, i Joan Ignasi Daví i Garriga, *apotecari botifler*. El 1998, ja malalt, col·labora al llibre *Oleguer Miró i Borràs; Un erudit metge manresà (1849-1820)*, amb l'article *El Dr. Oleguer Miró i el Receptari de Manresa (s. XIV)*. El 17-11-2000, presenta al Col·legi de Metges la *Nova Transcripció del Receptari de Manresa del segle XIV i el seu estudi*. Comença a treballar en la seva tesi doctoral d'història *Apotecaris a la Manresa del segle XIV*, obra encara no publicada que inclou una dedicatòria especial a la memòria del doctor Antoni Esteve (1902-1979). El 15 d'octubre de 2004, conjuntament amb Marc Torras i Serra, rep el premi Oleguer Miró per l'estudi sobre *El Receptari de Manresa*.